eISSN: 2524-0072

2024 66

Електронний журнал

ГЕЛЬВЕТИКА
ВИДАВНИЧИЙ ДІМ

ЕКОНОМІКА та СУСПІЛЬСТВО

eISSN: 2524-0072

ЕКОНОМІКА ТА СУСПІЛЬСТВО

Електронний журнал

Випуск 66

Видавничий дім
«Гельветика»
2024

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Головко Олег Павлович, кандидат економічних наук, директор Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій.

Члени редакційної колегії:

Баженков Євген Володимирович, *доктор економічних наук, доцент, директор Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти».*

Білозубенко Володимир Станіславович, *доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин, регіональних студій та туризму Університету митної справи та фінансів.*

Бойко Світлана Василівна, *кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів Національного університету харчових технологій.*

Графська Орислава Іванівна, *доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри готельно-ресторанного бізнесу Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського.*

Гуткевич Світлана Олександрівна, *доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародної економіки Національного університету харчових технологій.*

Дишкантюк Оксана Володимирівна, *кандидат технічних наук, доцент, декан факультету менеджменту, готельно-ресторанної справи і туризму Міжнародного гуманітарного університету.*

Жосан Ганна Володимирівна, *кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та інформаційних технологій Херсонського державного аграрного університету.*

Киркач Світлана Миколаївна, *кандидат економічних наук, доцент кафедри банківської справи і фінансових послуг Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця.*

Князевич Анна Олександрівна, *доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів та обліку, Гірничо-металургійна академія імені Станіслава Сташиця (Польща).*

Ковбас Галина Іванівна, *кандидат економічних наук, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.*

Корбутяк Аліна Георгіївна, *кандидат економічних наук, доцент кафедри публічних, корпоративних фінансів та фінансового посередництва Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.*

Котенко Тетяна Миколаївна, *кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Центральноукраїнського національного технічного університету.*

Кузіна Руслана Віліївна, *доктор економічних наук, доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку та аудиту Одеського національного економічного університету.*

Македон Вячеслав Владиславович, *доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародної економіки і світових фінансів Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.*

Мартинюк Олена Анатоліївна, *доктор економічних наук, професор, Міжнародний гуманітарний університет.*

Масленніков Євген Іванович, *доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту та інновацій Одеського національного університету імені І.І. Мечникова.*

Нямещук Ганна Валеріївна, *доктор економічних наук, доцент, професор кафедри міжнародної економіки та публічного управління і адміністрування Придніпровської державної академії будівництва та архітектури.*

Підгірна Валентина Никифорівна, *кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економічної географії та екологічного менеджменту Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.*

Плинокос Дмитро Дмитрович, *кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри підприємництва торгівлі та біржової діяльності Національного університету «Запорізька політехніка».*

Прохорчук Світлана Володимирівна, *кандидат економічних наук, доцент, проректор з навчально-методичної роботи Приватного вищого навчального закладу «Міжнародний університет бізнесу і права».*

Сокровольська Наталія Ярославівна, *кандидат економічних наук, доцент кафедри публічних, корпоративних фінансів та фінансового посередництва Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.*

Pawel Czarnecki, *Prof., dr hab., Rector of Warsaw Management University (Poland).*

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України
в галузі економічних наук (Категорія «Б») на підставі
Наказу МОН України від 26 листопада 2020 року № 1471 (Додаток № 3)

Спеціальності: 051 – Економіка; 071 – Облік і оподаткування; 072 – Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок; 073 – Менеджмент; 075 – Маркетинг; 076 – Підприємництво та торгівля; 241 – Готельно-ресторанна справа; 242 – Туризм; 292 – Міжнародні економічні відносини

Рекомендовано до поширення в мережі інтернет відповідно до рішення вченої ради
Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій
(протокол від 26.08.2024 року № 8)

Наукометричні бази даних:
Vernadsky National Library, Google Scholar, Index Copernicus,
CiteFactor, Eurasian Scienti ic Journal Index (ESJI), Scienti ic Indexing Services (SIS)

Ідентифікатор медіа: R40-04582

Сторінка журналу: www.economyandsociety.in.ua
E-mail редакції: journal@economyandsociety.in.ua
Телефон редакції: +38 (098) 855 48 02

© Колектив авторів, 2024
© ТОВ «Видавничий дім «Гельветика», 2024

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Дмитро Кодочигов
Переглядів статті: 11 | Завантажень PDF: 5

PDF

ІНТЕГРАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРАКТИК В АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ СТРУКТУР ПІДПРИЄМСТВА

Наталія Носань
Переглядів статті: 3 | Завантажень PDF: 4

PDF

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ВАРТОСТІ ОБ'ЄКТІВ НЕРУХОМОСТІ ТА ФАКТОРИ, ЩО НА НЕЇ ВПЛИВАЮТЬ

Наталія Андрушкевич, Олександр Журба, Іван Буфан
Переглядів статті: 1 | Завантажень PDF: 1

PDF

ПРОБЛЕМИ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ НА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ

Сергій Березюк, Юлія Березюк, Олена Года
Переглядів статті: 0 | Завантажень PDF: 3

PDF

ОЦІНЮВАННЯ ГНУЧКОСТІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ЯК СКЛАДОВОЇ ЇХ ЯКОСТІ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Світлана Бондаренко
Переглядів статті: 0 | Завантажень PDF: 0

PDF

МІЖКУЛЬТУРНІ КОМУНІКАЦІЇ ЗІ СТЕЙКХОЛДЕРАМИ В УПРАВЛІННІ ЯКІСТЮ І КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ (ПРИКЛАД ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ)

Ольга Гринькевич, Ірина Сновидович, Оксана Марець
Переглядів статті: 1 | Завантажень PDF: 2

PDF

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ БУДІВЕЛЬНОЇ КОМПАНІЇ

Денис Єрістов, Ірина Федулова
Переглядів статті: 0 | Завантажень PDF: 2

PDF

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО КОМПЛЕКСУ

Андрій Іванов
Переглядів статті: 0 | Завантажень PDF: 3

PDF

DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-94
УДК 005.32:331.101.3:[332.122:338.43]

ПРОБЛЕМИ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ НА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ

LABOR MOTIVATION PROBLEMS IN RURAL AREAS

Березюк Сергій Володимирович
кандидат економічних наук, доцент,
Вінницький національний аграрний університет
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-0950-1998

Березюк Юлія Борисівна
кандидат економічних наук,
директор, ТОВ «Юверсіті»
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-5607-2538

Года Олена Олександрівна
студентка,
Вінницький національний аграрний університет
ORCID: https://orcid.org/0009-0003-5199-8739

Berezyuk Sergiy
Vinnytsia National Agrarian University

Bereziuk Yuliia
«University»LLC

Hoda Olena
Vinnytsia National Agrarian University

Стаття присвячена проблемам мотивації праці на сільських територіях. На думку авторів серед основних факторів, що здійснюють негативний вплив на мотивацію праці на сільських територіях варто виділити економічні, соціальна та психологічні. З метою покращення мотивації праці на сільських територіях автори пропонують комплексний підхід до вирішення даної проблематики, що передбачає інвестиції у виробничу та соціальну інфраструктуру, стимулювання економічної активності, підвищення доступу до освіти та медичних послуг, впровадження програм професійного зростання працівників. Окрему увагу приділено розвитку соціальних ініціатив та інтеграції сільських громад у загальноекономічний простір країни. Автори підкреслюють необхідність спільних зусиль держави, бізнесу та громад для досягнення сталого розвитку та підвищення якості життя на сільських територіях.
Ключові слова: зайнятість, мотивація, працівник, сільська територія, чинник.

The article is devoted to the problems of labor motivation in rural areas. The authors note that employee motivation in agriculture is an important factor in the effective development of rural areas but faces a number of challenges. The article identifies the main factors influencing labor motivation in rural areas. Among the economic factors, low wages and the seasonality of work are highlighted, which reduce the attractiveness of agricultural labor. Social factors include social isolation, lack of proper infrastructure, and limited access to professional education and career growth. Psychological aspects affect motivation through a low level of job satisfaction, a sense of alienation, and limited opportunities for self-realization. The authors examine the negative impact of these factors on the development of rural areas, manifested in reduced labor productivity, decreased employee loyalty to their enterprises, a decline in economic activity among community residents, and an increase in youth migration to cities. To improve labor motivation in rural areas, the authors propose a comprehensive approach to solving this issue. Among the suggested measures are investments in production and social infrastructure, stimulating economic activity, increasing access to education and healthcare services, and implementing professional support programs for employees. Special attention is given to the development of social initiatives and the integration of rural communities into the country's overall economic space. The authors emphasize the need for joint efforts of the state, businesses, and communities to achieve sustainable development and improve the quality of life in rural areas. In their opinion, labor motivation in rural areas depends on the effective combination of economic, social, and psychological factors, and solving the problem requires a systematic and comprehensive approach.
Keywords: employment, motivation, worker, rural area, factor.

© Березюк С. В., Березюк Ю. Б., Года О. О., 2024

Постановка проблеми. Актуальність проблематики мотивації праці на сільських територіях обумовлена необхідністю підвищення ефективності функціонування суб'єктів господарської діяльності, покращення умов праці та побуту жителів цих територій, а також залучення молоді до діяльності в аграрній сфері. В умовах відтоку працездатного населення із сільських територій в наслідок зменшення їх привабливості як економічно активного простору, дослідження мотиваційних чинників є невід'ємною складовою формування ефективних стратегій розвитку сільських територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Стан мотивації праці на сільських територіях досліджувався багатьма науковцями, які мали власне бачення щодо її сутності та напрямів покращення.

На думку М.М. Жибака та В.І. Літвінова стабілізація та зростання сільськогосподарського виробництва знаходяться в прямій залежності від ефективності мотивації праці в аграрному секторі економіки та передбачає поєднання її матеріальної та нематеріальної складової, а також потребує державної підтримки щодо розвитку сільських територій [3, с. 14]. Ґрунтовними є дослідження М. Вуйченко та А. Шатохіна, які вважають що поряд з основними і пріоритетними матеріальними стимулами також мають місце позаекономічні, пов'язані, наприклад, з ентузіазмом працюючих та моральні, які не пов'язані з якоюсь прямою матеріальною нагородою [1, с. 139]. А.В. Герасименко вважає, що соціально-економічні чинники є найбільш суттєвими в управлінні продуктивністю праці. Зокрема, основним фактором регулювання ефективності роботи сільськогосподарських працівників є заробітна плата, проте робота у трудовому колективі із сприятливим соціально-психологічним кліматом також здійснює позитивний вплив на мотивацію праці та її продуктивність вцілому [3, с. 130]. Заслуговують на увагу дослідження Г.В. Циганенко, М.А. Місевича та М.П. Поліщука, які досліджували управління удосконаленням мотивації праці сільськогосподарських підприємств. Науковці переконані в тому, що запорукою ефективної мотивації праці є наявність чітко розробленої політики в сфері оплати праці, умов праці та застосування широкого спектру корпоративного стимулювання з метою формування командного духу персоналу задля покращення результатів діяльності сільськогосподарського підприємства [4]. Т. Кохана та М. Пархуць у своїх дослідженнях встановили, що людину спонукають до праці такі групи мотивів, як одержання певних матеріальних благ, спонукання суспільного характеру, задоволення потреби у самовдосконаленні та самореалізації. Авторами встановлено, що найпоширенішими та найефективнішими є матеріальні методи мотивації, оскільки саме вони задовольняють більшість потреб працівників. Також науковці вважають, що система мотивації праці має бути гнучкою і адаптивною до мінливого внутрішнього та зовнішнього середовища [5, с. 166].

Як свідчить проведений авторам аналіз наукових публікацій, проблематика мотивації праці на сільських територіях є досить актуальною та досліджується науковцями з різних точок зору.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на велику кількість наукових праць, зазначена проблематика досліджувалася переважно фрагментарно, а не системно, тобто увага концентрувалася лише на окремих чинниках впливу на мотивацію працівників на сільських територіях. На думку авторів, підхід до вивчення даної проблематики передбачає дослідження впливу економічних, соціальних та психологічних чинників як певного симбіозу, який в сучасних соціально-економічних умовах здійснює переважно негативний вплив на розвиток сільських територій, в тому числі й на мотивацію праці.

Формулювання цілей статті. Дослідження спрямоване на встановлення особливостей впливу різних чинників на мотивацію праці на сільських територіях. Відповідно до цілей дослідження встановлено завдання, які необхідно розв'язати:

– дослідити сутність мотивації праці;
– з'ясувати чинники, які впливають на стан мотивації праці на сільських територіях;
– обґрунтувати напрями покращення мотивації праці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Мотивація праці – це процес стимулювання працівників до ефективного виконання своїх обов'язків, досягнення поставлених цілей та підвищення продуктивності праці. Мотивація праці у сільській місцевості пов'язана із низкою аспектів, які негативно впливають на залучення та утримання кваліфікованих працівників в сільськогосподарських підприємствах.

Проблеми мотивації працівників у сільській місцевості мають комплексний характер

і пов’язані з низкою економічних, соціальних та психологічних аспектів (рис. 1).

Розглянемо особливості впливу даних чинників на мотивацію праці в сільській місцевості та розвиток сільських територій вцілому.

У сільській місцевості розміри заробітної плати переважно нижчі порівняно із іншими галузями економіки через невисокий рівень економічної активності суб’єктів господарської діяльності, менший попит на кваліфіковану працю та відсутність достатньої кількості великих підприємств, які могли б платити конкурентоспроможну зарплату (рис. 2).

Низька заробітна плата суттєво впливає на мотивацію працівників, оскільки вони відчувають себе недооціненими та незадоволені умовами праці. В підсумку, це призводить до зниження зацікавленості персоналу у виконанні поставлених перед ними завдань та знижує продуктивність праці. Фінансові труднощі, з якими стикаються працівники через недостатню оплату праці, також можуть стати джерелом постійного стресу, що негативно впливає на їхнє фізичне та психологічне здоров’я. Невідповідна оплата праці також підриває лояльність працівників до підприємства в якому вони працюють, як наслідок, в них зменшується почуття причетності до нього, що збільшує ймовірність руху персоналу. Крім того, низька оплата може демотивувати персонал розвиватися професійно, підвищувати свою кваліфікацію чи брати на себе додаткову відповідальність, що відповідним чином впливає на загальний соціально-психологічний клімат в трудовому колективі. Таким чином, низька заробітна плата не лише погіршує мотивацію праці в окремих працівників, а й негативно впливає на стабільність персоналу та функціонування підприємства вцілому. Свідченням цього є той факт, що найбільш гостро під час відбору персоналу стоять проблеми відсутності мотивацій до праці та браку практичних навичок (рис. 3).

Виробництво продукції рослинництва тісно пов’язане з природними циклами росту рослин, що обумовлює сезонність роботи в сільському господарстві. Тому, ефективність даної галузі залежить від кількості та якості сезонної робочої сили, яка наймається на період збирання врожаю, догляду за посівами та виконанням інших робіт, пов'язаних із вирощуванням і збором продукції рослинництва. Сезонність праці має значний вплив на діяльність сільськогосподарських підприємств, оскільки вона визначає ритм їх роботи та відповідним чином впливає на планування виробництва, логістику, збут продукції та фінансові потоки. Тому, у багатьох випадках робота в сільському господарстві, яке є основною галуззю зайнятості для певної категорії населення, не пропонує стабільного доходу саме через сезонний характер робіт. Також сезонність ускладнює планування довгострокових кар'єрних цілей і підвищує рівень економічної невпевненості серед персоналу сільськогосподарських підприємств. Тому зайнятість в сільському господарстві в динаміці має чітко виражену тенденцію до зниження (рис. 4). Зокрема, за даними Державної служби статистики, лише у 2023 році кількість сезонних робітників у сільському господарстві знизилася на 20-30% порівняно з попередніми роками [8].

Соціальна ізоляція на сільських територіях є важливою проблемою, яка може мати суттєві негативні наслідки для місцевого насе-

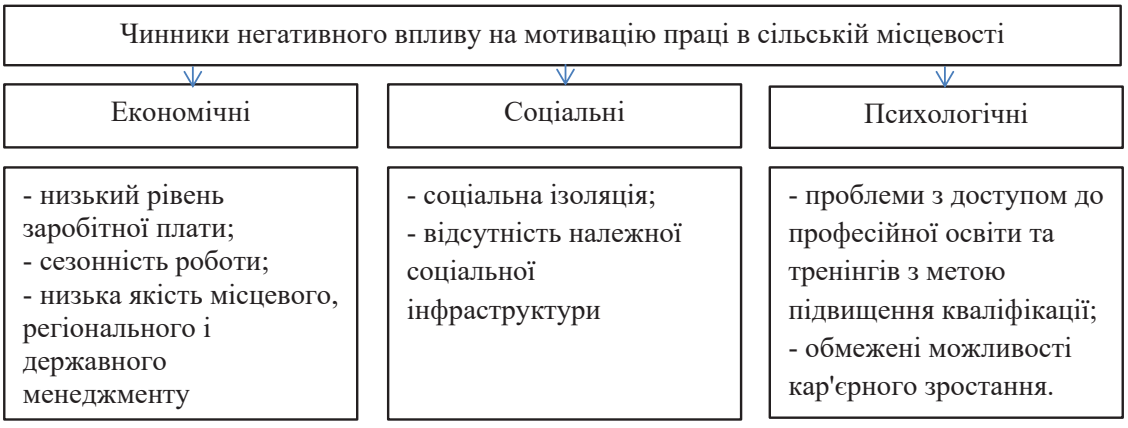

Рис. 1. Чинники негативного впливу на мотивацію праці в сільській місцевості

Джерело: авторська розробка

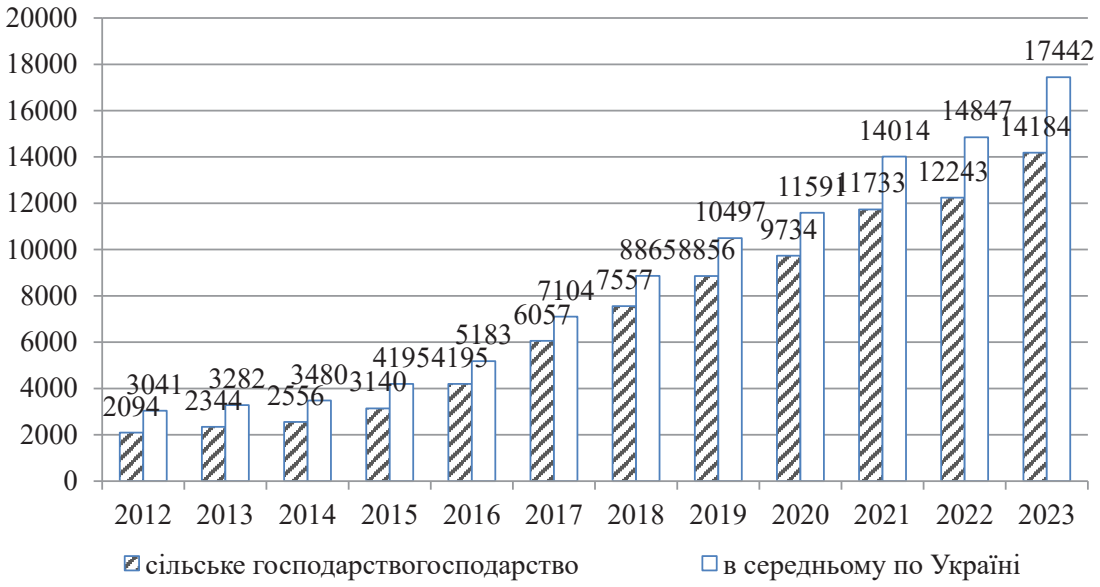

Рис. 2. Динаміка середньої заробітної плати штатних працівників в Україні, грн

Джерело: [6]

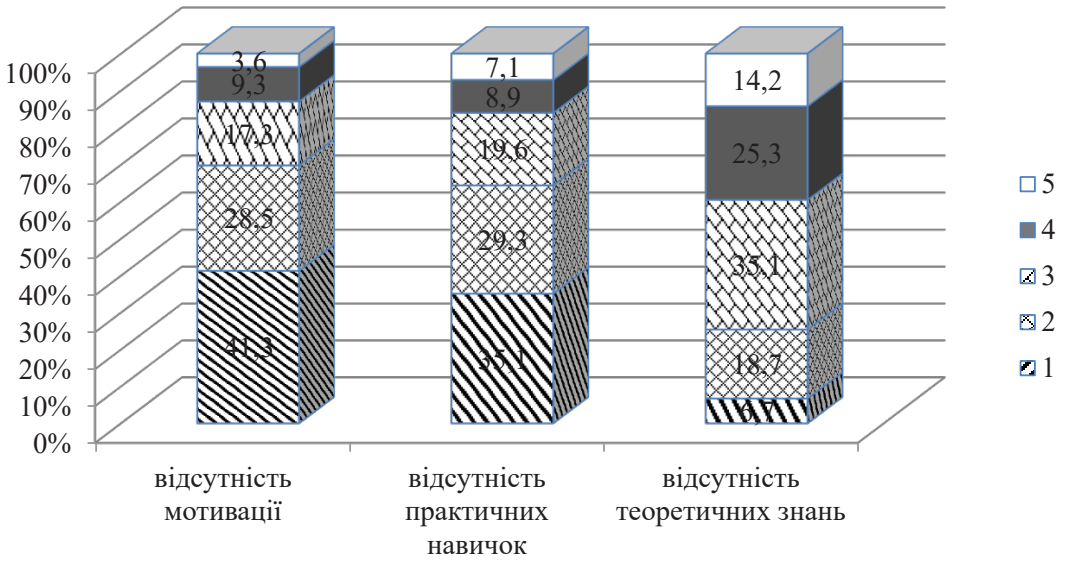

Рис. 3. Основні проблеми при підборі персоналу, %*

**актуальність проблеми відображена від 1 до 5*

Джерело: [7]

лення. Вона може призвести до збільшення рівня стресу, депресії та тривожності серед населення, адже відсутність регулярної соціальної взаємодії негативно впливає на психоемоційний стан людей. Крім того, у сільських місцевостях часто спостерігається обмежений доступ до медичних послуг, що ускладнює вчасне отримання необхідної медичної допомоги та психологічної підтримки.

Віддаленість від регіональних «економічних центрів» також суттєво впливає на добробут сільського населення, адже жителі сільських територій втрачають можливості для працевлаштування, й відповідно, у них відсутні перспективи професійного зростання. Як наслідок, низький рівень економічної активності та високий рівень безробіття призводять до погіршення умов життя, у результаті чого

Рис. 4. Динаміка зайнятості населення в сільському господарстві України, тис. осіб

Джерело: [9]

молодь і працездатне населення мігрують до великих міст, що спричиняє депопуляцію та подальший занепад сільських територій.

Через віддаленість від регіональних «економічних центрів» та брак ресурсів, сільські громади переважно є ізольованими від культурного життя країни. Така ізоляція від загальнонаціональних та регіональних культурних процесів може призвести до почуття відчуженості та маргіналізації, а брак якісних освітніх послуг на сільських територіях суттєво знижує рівень освіченості населення.

Низька якість менеджменту на місцевому, регіональному та державному рівнях також здійснює негативний вплив на соціально-економічний розвиток сільських територій, що обумовлено відсутністю комплексної стратегії розвитку громади чи регіону вцілому. Як наслідок, управлінські рішення приймаються без врахування особливостей та ресурсного забезпечення конкретної громади чи регіону. Відсутність чіткого планування та контролю над реалізацією існуючих регіональних програм призводить до того, що ресурси використовуються неефективно, а інноваційно-інвестиційний потенціал регіонів залишається невикористаним.

Неефективні управлінські рішення також поглиблюють вже існуючі інфраструктурні проблеми, адже транспортні шляхи, водопостачання, електричні мережі та інші елементи критичної інфраструктури залишаються без належного обслуговування або модернізації, а доступ до закладів освіти та охорони здоров'я не відповідає елементарним потребам жителів сільських територій. Зазначене не тільки ускладнює повсякденне життя жителів сільських територій, але й створює значні перешкоди для економічної активності, обмежуючи можливості для підприємництва та аграрного виробництва.

Корупція та бюрократія додатково ускладнюють процеси розвитку сільських територій. Доступ до ресурсів та програм державної підтримки стає майже недосяжним для багатьох фермерів і місцевих підприємців через непрозорі процедури та численні адміністративні перепони. Це не тільки гальмує розвиток бізнесу в сільських регіонах, але й формує недовіру до державних структур. Неефективне управління сільськими територіями відповідним чином позначається на соціальній стабільності громад. Жителі сіл часто стикаються з браком можливостей для працевлаштування, через що молодь масово виїжджає до міст або за кордон у пошуках кращого життя. Це призводить до старіння населення на сільських територіях, деградації виробничої та соціальної інфраструктури внаслідок суттєвого погіршення економічної привабливості даних територій. У кінцевому підсумку, низька якість менеджменту створює циклічний процес: нерозвиненість інфраструктури та соціальної сфери стримує економічний розвиток, це в свою чергу посилює міграційні процеси, що суттєво погіршує економічні та соціальні

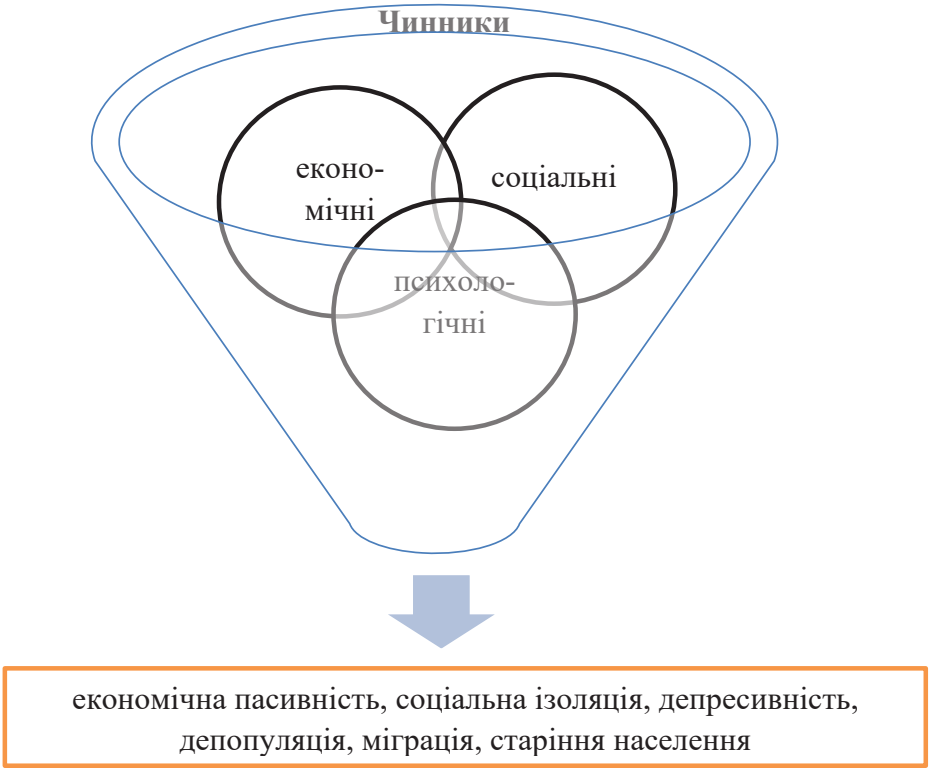

Рис. 5. Синергія негативного впливу економічних, соціальних та психологічних чинників мотивації праці на розвиток сільських територій

Джерело: авторська розробка

умови на сільських територіях. Отже, синергія негативного впливу економічних, соціальних та психологічних чинників мотивації на розвиток сільських територій проявляється в тому, що ці фактори взаємно підсилюють один одного, створюючи замкнуте коло проблем (рис. 5).

На нашу думку вирішення окреслених проблем передбачає створення комплексної стратегії розвитку сільських територій, яка має включати в себе інвестиції у виробничу та соціальну інфраструктуру, стимулювання економічної активності, покращення доступу до освіти, медицини та сучасних технологій. Важливо також підтримувати соціальні ініціативи та проєкти, які сприяють інтеграції сільських громад до економічного простору регіону та держави вцілому, а також надавати професійну психологічну підтримку місцевим жителям задля підвищення якості життя. Лише спільні дії держави, бізнесу та громад забезпечать сталий розвиток та зменшення ізоляції сільських територій. Проте, на думку авторів, існуючі негативні тенденції у сфері мотивації праці населення, що приживає на сільських територіях, мають незворотній характер який можна лише пригальмувати.

Висновки. Стан мотивації праці на сільських територіях залежить від ефективного поєднання економічних, соціальних та психологічних факторів. Низька заробітна плата, сезонний характер роботи, соціальна ізоляція та низька якість управління є основними причинами зниження мотивації працівників на сільських територіях. Для подолання цих проблем необхідно розробити комплексну стратегію розвитку сільських територій, яка повинна передбачати ґрунтовні інвестиції в інфраструктуру, стимулювання економічної активності, поліпшення умов праці, доступ до якісної освіти та медичних послуг тощо. Спільні зусилля держави, бізнесу та громад можуть забезпечити сталий розвиток і покращити якість життя на сільських територіях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1.Жибак М.М., Літвінов В.І. Стан та шляхи удосконалення мотивації праці в аграрних підприємствах. *Агросвіт*. 2017. № 5. С. 10–14.

2.Вуйченко М., Шатохін А. Мотивація праці як засіб управління соціально-трудовими відносинами в аграрних підприємств. *Грааль науки*. 2022. № 14-15. С. 137–139.

3.Герасименко А.В. Сутність соціально-економічних чинників мотивації праці сільськогосподарських працівників. *Економіка та держава*. 2022. № 5. С. 126–130. DOI: https://doi.org/10.32702/2306-6806.2022.5.126

4.Циганенко Г.В., Місевич М.А., Поліщука М.П. Управління удосконаленням мотивації персоналу сільськогосподарських підприємств. *Ефективна економіка.* 2020. № 5. DOI: https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.5.77

5.Кохана Т., Пархуць М. Мотиваційні процеси в аграрних підприємствах. *Вісник Львівського національного університету природокористування. Серія «Економіка АПК»*. 2018. № 25. С. 163–167.

6.Середньомісячна заробітна плата штатних працівників за видами економічної діяльності у 2010-2023 роках. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/

7. Теорія професвіти не задовольняє аграріїв на практиці. Інфографіка. URL: https://agroportal.ua/publishing/infografika/teoriya-profobrazovaniya-ne-ustraivaet-agrariev-na-praktike-infografika

8. Сезонна робота в Україні: як впливає мобілізація та скільки платять. URL: https://www.unian.ua/economics/other/robota-v-ukrajini-na-sezon-yak-vplivaye-mobilizaciya-ta-skilki-platyat-12711663.html

9.Зайняте населення за видами економічної діяльності у 2012-2021 роках. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/

REFERENCES:

1. Zhibak M.M., Litvinov V.I. (2017) Stan ta shlyakhy udoskonalennia motivatsii pratsi v ahrarnykh pidpryiemstvakh [State and ways of improving labor motivation in agricultural enterprises]. *Ahrosvit – Ahrosvit,* vol. 5, pp. 10–14.

2. Vuychenko M., Shatokhin A. (2022) Motyvatsiya pratsi yak zasib upravlinnya sotsialno-trudovymy vidnosynamy v ahrarnykh pidpryiemstvakh [Labor motivation as a means of managing social labor relations in agricultural enterprises]. *Hraal nauky – The grail of science,* vol. 14-15, pp. 137–139.

3. Gerasymenko A.V. (2022) Sutnist sotsialno-ekonomichnykh chynnykiv motyvatsii pratsi silskohorodskykh pratsivnykiv [Essence of socio-economic factors of labor motivation of agricultural workers]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and the state,* vol. 5, pp. 126–130. DOI: https://doi.org/10.32702/2306-6806.2022.5.126.

4. Tsyhankenko H.V., Misevich M.A., Polishchuk M.P. (2020) Upravlinnia udoskonalennym motivatsii personalu silskohorodskykh pidpryiemstv [Management of improving the motivation of personnel in agricultural enterprises]. *Efektyvna ekonomika – Efficient economy,* vol. 5. DOI: https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.5.77.

5. Kokana T., Parkhuts M. (2018) Motyvatsiini protsesy v ahrarnykh pidpryiemstvakh [Motivational processes in agricultural enterprises]. *Visnyk Lvivskogo natsional'nogo universytetu pryrodokorystuvannia. Seriia «Ekonomika APK» – Bulletin of the Lviv National University of Nature Management. The series «Economics of the agricultural sector»*, vol. 25, pp. 163–167.

6. State Statistics Service of Ukraine. Seredniomisiachna zarobitna plata shtatnykh pratsivnykiv za vydiv ekonomikoi diial'nosti u 2010-2023 rokakh [Average monthly salary of employees by types of economic activity in 2010-2023]. Available at: https://www.ukrstat.gov.ua/

7. State Statistics Service of Ukraine. Zainyate naselennia za vydamy ekonómichnoi diial'nosti u 2012-2021 rokakh [Employed population by types of economic activity in 2012-2021]. Available at: https://www.ukrstat.gov.ua/

8. Titenko A. (2023) Sezonna robota v Ukraini: yak vplyvaie mobilizatsiia ta skil'ky platyat [Seasonal work in Ukraine: how mobilization affects it and how much they pay]. Available at: https://www.unian.ua/economics/other/robota-v-ukrajini-na-sezon-yak-vplivaye-mobilizaciya-ta-skilki-platyat-12711663.html